

Украјинци у Србији

Увод. Са територије садашње Украјине, у различитим временским периодима, историјским и економским условима, украјински народ се досељавао на просторе Западног Балкана и данашње Републике Србије. Историја украјинског народа не може се изједначити са историјом украјинске државе. Географски положај, умерена континентална клима, плодна равница, шуме, вода и водени путеви, богатство разноврсном дивљачи и рибом, рудно благо и друге предности украјинске степе, карпатских планина и црноморске обале, као и мирољубив и радан украјински народ одувек су били мета разних завојевача. Од Кијевске Руси (кнежевине), татарско - монголских освајања, галицијско-волињске државе, литванско-пољског периода, козачког доба и његове ликвидације, руске царевине, аустријске монархије, светских ратова и СССР-а, до савремене Републике Украјине, границе су се много пута премештале и мењале. Украјина је дељена према снази и хтењу великих сила. Мењали су се називи и губила своја државност. Услови живота народа су зависили од тренутне власти. У неким периодима било је забрањено учење на матерњем језику у школама, забрањена употреба писма и штампање књига и слично. Вршило се унијаћење, потискивала се и затирала национална култура са циљем уништавања националне свести. Из перспективе таквих околности треба посматрати досељавање Украјинаца на ове просторе. Насељавања су се одвијала хтењем великих сила и у циљу остваривања њихових интереса, а за она времена била су многољудна.

Украјинци у Босни

До 1878. године Босна и Херцеговина је била под Турском влашћу. После Берлинског конгреса окупирана је од Аустро-Угарске монархије, а анектирана 1909. године. Одмах по окупацији и успостављању Врховне земаљске управе 1879. године, почела је систематска колонизација, Аустро-Угарска је у Босни и Херцеговини затекла елементе типичног феудалног поретка, општу несигурност, натуралну привреду и низак степен образовања. Уз то треба додати: недостатак путева, екстензивну земљорадњу, незаинтересованост кметова за њено унапређење и непостојање индустрије. Државним програмом под називом „Решење аграрног питања у Босни и Херцеговини” вршена је агресивна пропаганда за насељавање Босне. Прогласима су се, бираним речима, хвалила природна богатства Босне, обећавало благостање и лагодан живот за дошљаке. У суштини, било је у питању освајање сировинске базе, обезбеђење тржишта за своје индустријске производе, али и одскочна даска за даљи продор на Балкан.

Колонизација иностраног живља у Босну и Херцеговину званично је почела 1896. године, а завршена 1905. У стварности, досељавање је почело већ 1880. године и трајало је до почетка Првог светског рата 1914. године. Прво су насељени Немци (из Хановера, Рајнске области, Вестфалије, Есена и северозападне Немачке) а међу њима и Холанђани, у околину Босанске Градишке, Нова Топола (Виндхорст), Александровац (Рудолфстадт) и Бијељине (Францјосефсфелд). Овом колонизацијом насељено је око 24.000 људи. *(Пред крај Другог светског рата 1944. године они су се иселили у Аустрију и Немачку, а остало је само неколико породица.)* Нешто касније досељавају се Италијани у околину Прњавора (Маховљани, Штивор), затим Моравци, Чеси, Мађари и Словаци (Босански Кобаш, Мачино Брдо, Нова Вес, Хрваћани). За учеснике ове колонизације било је претходно обезбеђено парцелисано и премерено земљиште у површини од 10,5-12 ха за сваку породицу. Земљишта су бирања у равничарским и плоднијим теренима, уз доста других привилегија, као што су повољни кредити и слично. Разумљиво, те повластице су највише користили Немци, као боље организована и фаворизирана етничка група.

Колонизација Украјинаца у Босну.

После Немаца, најбројнију групу колониста у Босну представљали су Украјинци. Са овом етничком групом досељени су и Пољаци. *(Према споразуму влада ФНР Југославије и Р. Пољске 1946. године, Пољаци су иселили у Шлезију у Пољској.)* Упоредо са овим досељавањем у Босну, насељавана је и Славонија, али у знатно мањем броју. Досељеници су били из Галиције, а мањим делом из Северне Буковине и Закарпатја. Ово пресељавање сматрано је “интерном” колонизацијом, будући да су ови крајеви били под Аустријом још од 1720. године.

Први украјински колонисти појављују се и пре 1890. године. Најмасовније досељавање било је 1898-1901. године, с тим да су појединачна досељавања трајала до почетка Првог светског рата и касније. Украјинци су у Босну досељени под називом Русини, себе су звали Украјинцима, а староседелачко становништво их је називало Галицијанима.

Први досељеници су добијали бесплатно државно земљиште под шумом, такозвану “царевину”. Да би добили обрадиво земљиште морали су да крче шуме. Дрво су морали предавати држави с тим да су имали право да задрже грађу за градњу кућа и привредних објеката. У првим годинама били су ослобођени пореза – десетине, а касније само у сушним годинама. Ове, иако скромне, повластице нису дуго потрајале. Прописи за насељавање брзо су се мењали, на штету колониста. Локације су биле удаљене и разбацане на широком простору, често и у пустарама, без проходних путева. Не ретко најближи комшија је био удаљен по километар и више. Људи са породицама, чак и са малом децом, данима су лутали по шумама тражећи своју парцелу. Било је случајева да су запоседали погрешне парцеле. Чекање “царевине”,

односно да им се одреди локација и размери парцела трајало је веома дуго. Породице које су се касније досељавале нису добијале “царевину” и морале су да купују земљиште. Ове куповине су биле неорганизоване, а за једно имање се плаћало и до 600 круна. За време чекања живот је био веома тежак. Породице су становале у турским хановима, биртијама, под шаторима, чак и под ведрим небом. Цене и оваквог становања биле су веома високе. Биле су лихварски скупе животне намирнице и услуге превоза на додељену локацију те су досељеници нагло сиромашили. Новац за продато имање у Украјини брзо се трошио, делом потрошен за пут, а већим делом за скуп живот. Остајало је све мање средстава за куповину имања. Стање је погоршавало и непознавање језика, лош смештај многочланих породица, глад, болест, велики број смртних случајева, нетрпељив став староседелачког становништва и друге невоље. То је доводило људе до очајања и безнађа, те су биле честе појаве пијанства, а било је случајева и самоубистава. Неке породице су се вратиле назад у Украјину, а неке су продужиле сеобу у Европу и прекоокеанске земље. То је био најтежи период живота досељеника у новој средини.

Оснивање првих насеобина.

Основни административни центар украјинске колонизације био је Прњавор, који је касније постао центром окупљања расељених породица. Досељавање у Општину Прњавор је почело 1890. године, а масовније око 1900. године. То су били Украјинци из Галиције, претежно из општина Тлумач, Броди, Тернопиљ, Рогатин, Бучач и Рава Руска. Неколико породица стигло је из Карпатске Украјине. Тада су насељена и села Бабиновци, Караче, Илова, Долина, Мачино Брдо, Околица, Моравица, Ратковац, Радуњевац, Коњуговци, Гаљиповци, Лужани, Вучјак, Штрпци, Дренова, Палачковци и засеок у Прњавору (Украјински Луг).

У приближно исто време почело је насељавање Деветине, Каменице, Дубраве, Хрвачана, Просека, Поточана, Друговића, затим Лишње, Мујинаца, Брезика, Гајева, Чорле, Моравице и Вршана. Досељеници су били претежно из Бучача, Пидгајца, Скалата, Тернопиља, Бережана, Рогатина, Раве Руске, Сокаља и Тлумача.

Дервенту и околна места (Кукавица, Башчари, Живинице, Плехан, Бијело Брдо, Кулиновци, Агићи, Мишковци, Детлак, Календеровци и места од Брода до Сарајева) постепено насељава украјински живаљ још од 1898. године. То су били досељеници из Збаража, Золочива, Зборив, Пидхајаца, Перемишљана, Бережана, Брода, Камјанке, Струмилова, Бучача, Хороденке, Раве Руске и неколико породица из Карпатске Украјине.

Насељавање у Општини Босанска Градишка почело је 1900. године. Поред Градишке Украјинци су се настанили у Церовљанима, Чатрњи, Буквику, Врбашкој, Брестовчини, Мокрицама, Тополи, Турјаку, Петровом Селу, а касније М. Дубравама и Лисковцу. То су били досељеници из Тернопиља, Скалата, Рохатина, Бучача, Монастирска и Раве Руске.

У Општину Приједор досељавање Украјинаца траје од 1890. до 1912. године. То су били досељеници из општина Тернопил, Броди и Дрохобич. Већи број Украјинаца је насељено и у Козарцу, Грнићи, Калата, Каминчани, Трњани, Козаруша, Орловци, Пољане, Маричка, Томашица, Ракелићи, Милаковци и Пастирево. У исто време мањи број породица се насељава и у Општину Босански Нови.

Посебно треба издвојити досељавање у Сарајево, где се окупљала украјинска интелигенција. У Завидовиће и Вареш се досељавају радници, због фабрике за прераду дрвета и рудника.

Бања Лука није била масовно имиграционо подручје у првом досељавању Украјинаца, иако је било и непосредних досељавања. Али, Бања Лука као културни, образовни и привредни центар, већ од 1900. године постаје значајно средиште Украјинаца учесталим досељавањем из других босанских колонија. Једни су долазили јер им се није допала “царевина”, па су за сопствена средства куповали мања имања, други су тражили боље плаћене послове, имућнији због школовања деце и других разлога.

Објављених статистичких података о броју досељених Украјинаца нема, а из расположивих извора може се доста поуздано закључити да је до 1914. године у Босну досељено преко 15 хиљада Украјинаца и око 4 хиљаде Пољака из Галиције.

Двадесетих година XX века, у време Октобарске револуције у Русији, скоро 70.000 избеглица из Украјине и Јужне Русије нашли су своје уточиште у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Међу досељеницима је било око 40 хиљада војника и око 30 хиљада цивилних лица. Процењује се да је међу овим емигрантима било преко 30 хиљада Украјинаца, по пореклу или месту рођења. У почетку су ове избеглице биле смештене у око 300 колонија по целој Краљевини. Тек 1924. године су добили право слободног бирања сталног пребивалишта. Већи део се определио за Србију, а Украјинци из Западне Украјине већином су се определили за Загреб, Београд, Војводину и Славонију.

У Београду, је преовлађивало руско избегличко окружење. Будући да је царска Русија, од XVII века била конципирана као национално – политички монолитна империја у српској средини сви досељеници су доживљавани као Руси. Украјинцима није било лако да афирмишу и сачувају свој идентитет. Велики притисак на њихову самобитност вршили су Руси, пре свега, незадовољни бољшевичком победом. Разлоге за пораз су видели и у „украјинском сепаратизму”. Подстицали су поделу Украјинаца на источне „малорусе” и западне (из Галиције) називајући их „украјинским националистима” и слично.

И поред тога, Украјинци су успели да одрже и негују своју самобитност. Већ у првим годинама успешно су организовали културно-просветну делатност. Основано је Културно друштво „Просвита”, а касније и „Украјинско друштво”. Приређиване су Шевченкове вечери, певале су се украјинске песме, читани стихови, негован је народни фолклор, у закупљеним

просторијама отворане су библиотеке и читаонице и слично. Шевченкове вечери су прерасле у Дане украјинске културе у Краљевини СХС. Драмска секција Друштва неговала је врхунски драмски репертоар, а у сарадњи са Српским певачким друштвом организовани су веома успешни концерти, на којима су се певале српске и украјинске песме. „Просвита” је касније основала подружнице у Новом Саду, Великом Бечкереку (Петровграду, данас Зрењанину), Суботици, Шиду и другим местима. У Смедереву је основано Друштво „Кобзар” са драмском и тамбурашком секцијом, а украјинске аматерске драмске секције постојале су у Шапцу, Пожаревцу, Зајечару и неким мањим местима. Студентска омладина је основала Украјинско студентско друштво. Вредно је напоменути да су друштва добијала финансијску помоћ Краљевине СХС. У овој имиграцији било је много врхунских интелектуалаца (професора, правника, лекара, фармацеута, уметника и других) који су оставили дубоки траг у образовању, уметности и култури Србије, између два светска рата. Већи део Украјинаца, досељених у Србију двадесетих година прошлог века, после 1944/45. године одселио се у Западну Европу и прекоокеанске земље. Један број њихових потомака и данас живи у Србији и просторима бивше Југославије.

Социјална култура досељеника.

У почетку су биле велике разлике у економији, начину рада и животним навикама између Украјинаца, с једне стране, и домаћег живља, с друге стране. Галицијани (како су их звали староседеоци) су донели многе новине за које староседеоци нису знали. Иако је мали број досељеника донео своја радила и алате, досељеници су донели нову културу. То се у пољопривреди односи на начин обраде земље (гвоздени плуг, ваљци за уситњавање земље, брначе, начин презања коња), нове алате (за обраду дрвета, жрвањ, сечке за уситњавање сточне хране, преслице на ножни погон, млатило за одвајање зрна од сламе), нове ратарске културе (хељда, раж, просо, лан, конопља, сунцокрет), сађење и сејање поврћа, начину гајења стоке (претежно гајење млечних крава, а стим у вези и прављење маслаца, павлаке и посног сира), држање пчела и слично.

У почетку су грађене мале куће, чак и колибе. Међутим, након стабилизације почела је градња по узору на стари завичај. Окућница је било организована тако да је кућа грађена према путу, најчешће покривена раженом сламом. Пред кућом је била баштица са малим цветњаком и обавезном ниском дрвеном оградом. По угледу на стари крај куће су грађене са више просторија, имале су дрвени под и застакљене прозоре. Куће су унутра биле подељене на кухињу у којој се живело и собе за спавање. Кухиња је била намештена столом, столицама, клупом (која се могла развличити и прилагодити за спавање), шпоретом (најчешће зиданим) и креденцом. Собе су биле опремљене креветима, шкрињама за постељину и другу робу, а на зидовима су биле иконе, обавезно Мајке Божије и Исуса Христа, али и Светог Николе и других светаца.

Зидове су често украшавали везени пешкири и урамљене фотографије својих најближих. Иза куће су биле штале, радионице, амбари за чување летине, настрежнице за пољопривредна радила, штагљеви за сено и други објекти. У бројнијим породицама у дворишту су се зидале пећи за печење хлеба, импровизоване сушаре за сушење воћа (углавном јабука, крушака и шљива).

Исхрана и припремање хране у почетку су били припремани на начин из старог краја. Хлеб, претежно ражени (али и пшенични, овсени, јечмени, хељдани, кукурузни или мешани чак и са кромпиром), пекао се у хлебним пећима за целу недељу. Кувана јела су била каше од хељде и проса, боршч (чорба од поврћа, најчешће од цвекле), пироге-вареники (кувано тесто филовано сиром, кромпиром, купусом или сезонским воћем), печени пирогои, киселио се купус, репа и краставци, сушило се грашак, шумске гљиве и друго. Млеко и млечни производи су били основа исхране и свакодневни обавезни оброк.

Очување националног идентитета.

Украјински досељеници су у почетку били распоређени, у малим групама, у стотинак насељених места међусобно удаљених и преко 150 километара. Досељеници су били махом сиромашни сељаци и ситне занатлије. Већина је била писмена, али било је и неписмених, а међу досељеницима није било високо образованих људи, чак ни учитеља нити свештеника. У таквим околностима је било веома тешко организовати друштвени живот.

Породица је била основни стуб и окосница аутентичног очувања језика, обичаја, традиције, вере и верских обреда. Породица је била и колевка у којој се неговала љубав и свест о припадности свом народу. По кућама су се окупљала деца и обучавала основној писмености. Куће су служиле чак и за одржавање верских обреда.

Досељени Украјинци су били грко-католичке вере и веома побожни верници. У почетку су имали много проблема да задовољавају своје верске потребе, као што су крштења, венчања, сахране и богослужења. Опслуживали су их хрватски римо-католички или српски православни свештеници. Нису били ретки покушаји да се верници привуку православној цркви, обећањем попова да ће их бесплатно крштавати, сахрањивати и слично. Било је и случајева преласка у другу веру. Тако на пример, у Парохији Церовљани, због тога што дуго није било грко-католичког свештеника око 1000 душа је прешло на латински обред. У Петровом Селу, исте парохије, 40 Украјинаца се осећало римо-католицима, а по националности Немцима. Било је и случајева да у једној породици, три брата припадају трима верама.

Међутим, убрзо су почеле да се оснивају парохије и зидају цркве. Прва парохија основана је у Прњавору 1897, а црква је изграђена 1912. године. Затим су почеле да се оснивају парохије у Деветини 1900, Старој Дубрави 1906, Дервенти 1907, Бања Луци и Козарцу 1910. године и тако редом. Важну улогу на очувању националног идентитета Украјинаца има Манастир Студета, изграђен у Каменици 1907. године. Манастир, заједно са црквом изгорео је у

подметнутом пожару на Богојављење 1914.године. Манастир је поново обновљен, а дефинитивно укинут 1924. године. Манастир је био значајан верски, образовни и културни центар.

До половине тридесетих година XX века основано је десет парохија и изграђено је 26 цркава и капела, углавном сопственим средствима. Парохије су обухватале 92 насељена места и окупљале преко 11 хиљада верника. Због разбацаности на великом простору, део украјинске популације остао је ван верски организованих средина. Украјинска грко-католичка црква одиграла је веома важну улогу у очувању националног идентитета Украјинаца у Босни. Она је, у прво време, била окосница духовног, образовног и културног живота.

Прве читаонице организоване су по кућама. Тек 1909. године у Прњавору је основана и регистрована прва Читаоница. Она је била подстрек и узор за отварање таквих читаоница и у другим срединама. Читаонице су биле место окупљања, где су се колективно читале књиге и новине из старог краја. Поред тога, убрзо су почела да се окупљају и оснивају певачка друштва, аматерске позоришне групе, приређују представе, организују забаве и слично. Важну улогу на очувању националног идентитета Украјинаца у Босни имало је Украјинско друштво „Просвита”. Друштво је основано 1907.године у Лишњи, а регистровано 1909. године у Прњавору. Већ 1912. године „Просвета” је била уписана у Лавовску „Просвиту”, као њена филијала. До 1914. године је имала своје филијале скоро у свим местима где су били насељени Украјинци. Захваљујући активностима „Просвите” 1911. године добијена је сагласност и одобрена средства, од надлежних органа у Сарајеву, за оснивање школа и учење украјинског језика у Прњавору, Лишњи, Деветини и Дубрави. Украјинци су имали обавезу да сами обезбеде учитеље. У првој деценији XX века оснивају се прве украјинске кредитне штедионице, сељачке и занатске задруге и организују други облици самопомоћи.

Након досељавања украјинске интелигенције у Краљевину Југославију двадесетих година XX века, успостављају се контакти са организованим украјинским друштвима у Загребу, Београду и Љубљани. Од 1933. до 1941. године на украјинском језику штампају се новине “Ридне слово”. По свом садржају биле су веома богате и разноврсне, са рубрикама као што су: „Из родног краја”, „Новости из Југославије”, „Шта се дешава у свету”, „Из наших насеља”, „Господарство” и слично. Убрзо су постале обавезна лектира скоро сваке породице. Од 1934. до 1941. године излази и илустровани „Годишњи календар”. Први светски рат је знатно променио живот и успорио напредак, а Други светски рат је у основи променио положај новодосељеног украјинског становништва.

Украјинци у Србији

Први талас масовног досељавања.

Првом половином XVIII века, након потискивања Турака из југоисточне Европе од стране Аустрије, почело је систематско пресељавање народа из свих крајева Царевине. Простори данашње Војводине били су слабо насељени и економски неразвијени, а то стање се још више погоршало исељавањем Срба у Русију (на просторе данашње Украјине, где су формиране Нова Србија и Словеносрбија) после укидања Потиске и Поморишке војне границе. На те слободне просторе почела је систематска колонизација Русина, Словака, Чеха, Мађара, Немаца, Пољака и других народа.

Са подручја Закарпатја данашње Словачке и Украјине већ од 1745. године почиње досељавање словенских народа у Бачку, Срем и Славонију. Прво организовано насељавање је било у Кулу, Крстур (данашњи Руски Крстур), Куцуру и друга места у Бачкој, а неколико година касније у Шид и околна места у Срему. Досељеници су себе називали Руснаци или Русини. Русини данас у Србији имају статус посебне националне мањине.

После слома Запорошке Сичи, украјинске козачке државе на Дњепру, 1775. године, руска царица Катерина Велика протерала је козаке из државе. Они су десетак година лутали по рубовима Турске царевине, обалама Дунава, Молдавији и Татарској. Незадовољни условима живота у Турској, затражили су од аустријског цара Јосипа II право да се преселе у Царевину. Након дужих преговора добијена је сагласност. Истина, постављени услови за усељавање су били доста неповољни. Козаци су морали да се сами наоружају, да обезбеде коње, да буду под командом немачких официра, да носе само своју народну козачку униформу, да не могу да се жене, ограничено им је кретање, накнада за војну службу је била минимална и тако даље. Ипак и под тим условима 1785. године досељено је 7 до 8.000 људи. С обзиром на бројност ово се може сматрати другим таласом досељавања Украјинаца на просторе данашње Војводине. У првој фази козаци су насељени у зони војне крајине према Турској. Распоређени су у мање групе и распоређени у Банату са сабирним центром у Темишвару, а бригадама у Панчеву и Белој цркви. У Бачкој су насељени дуж реке Тисе, на обе стране обале, са сабирним местом у Сенти. Из овог центра се касније регрутовало људство за милицију у Суботици, Новом Саду и Сомбору. Након изласка из војске због старости, са скромним припадностима, козаци су се настањивали у Тителу, Ковиљу, Шајкашу и другим околним местима.

Даља судбина ових Украјинаца није довољно расветљена. Неки историчари сматрају да је ово козачко „племе”, због забране склапања бракова, постепено изумрло. Други мисле да су се запорошци посрбили и претопили у месно староседелачко становништво. Могуће је, да се део козака није дуго ни задржао у Бачкој, да су се вратили старим путевима у Задунавску Сич, па чак и

на Дњепар, на просторе одакле су кренули. Данас о овим Украјинцима нема аутентичних трагова о њиховом постојању.

Појединачних досељавања украјинаца на Балкан збивало се почетком XV века. У почетку су то били црквени представници и учени људи, а досељавање се одвијало за времена продора Турске на Балкан. Доласком украјинаца на ове просторе стваране су тесне везе Српског и Украјинског народа. Те везе су касније појачане, поготово почетком XVIII века. Ове везе биле су најинтензивније и најплодоносније на подручју данашње Војводине, која је у то време била у саставу Аустро-Угарске. Из тог времена вредно је поменути да су професори Кијевске академије 1735. године у Сремским Карловцима били наставници славенских језика, латинског, филозофије и богословских наука. Један од познатијих међу овим професорима, Еманујил Козачинскиј написао је и са својим ученицима поставио прву српску позоришну представу.

Посебно поглавље српско – украјинских веза с почетка XVIII века је боравак украјинских монаха у фрушкогорским манастирима. Тако на пример, Арсеније Јовановић Шакабенда 1743. године доводи у Карловачку митрополију иконописце из кијевског манастира Печерска Лавра (прва висока школа источних словена и претеча Кијевске академије), да иконосликају фрушкогорске манастире и обучавају српске сликаре. Неке од ових фресака и данас украшавају зидове и портале фрушкогорских манастира. Богослужбене и световне књиге, штапане у Украјини, као што су: Кијевски псалтири, литургије, библије, животи светаца, октоиси, апостоли, апостолске беседе, канони, духовни алфабети, али и књиге из природних наука, беседништва, филозофије са логиком и друге, биле су похрањене у манастирима: Обед (данас не постоји), Врдник, Јазак, Бешеново, Шишатовач, Петковица, Кувеждин, Дивша, Привина глава, Хопово, Крушедол, Велика Ремета, Гретег, Раковац и Беочин. Многе од ових књига сачуване су до данашњих дана. Само два манастира, Фенек и Мала Ремета, нису имали књига из овог времена.

Једина препознатљива украјинска национална мањина која данас живи у Србији није досељена непосредно из Украјине. Садашњи Украјинци у Србији, који претежно живе у Војводини, потичу од миграционих кретања Украјинаца из Босне, из времена када су Босна и Херцеговина и Србија биле у заједничкој држави Југославији.

Убрзо после досељавања Украјинаца у Босну појединачно су успостављани контакти са Русинима у Војводини. Повезивала их је грко - католичка вера и релативна блискост језика. Склапали су се мешовити бракови, најчешће у Војводини и слично. Појединачних пресељавања из Босне у Војводину било је стално. Нешто интензивније после стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а посебно пред почетак и за време Другог светског рата. У целини гледано оно није била масовна појава.

Миграција Украјинаца из Босне у Србију одиграла се После Другог светског рата 1945. и 1946. године. Новостворена држава Федеративна Народна Република Југославија вршила је колонизацију Војводине партизанским породицама из Босне, Лике, Баније, Херцеговине, Далмације, Црне Горе и Србије. Овом колонизацијом досељено је неколико десетина украјинских породица. Украјинци су насељени у Руском Селу, Новим Козарцима и Крајишнику у Банату, затим у Будисави, Ковиљу, Каћу, Бачком Јарку, Змајеву, Раткову и другим местима у Бачкој, а неколико породица насељено је у Бешки, Добановцима и Соко Салашу (код Земуна) у Срему. С обзиром на широки простор на коме су колонизирани и малом броју породица у појединим местима, Украјинци су били у свим овим местима веома малобројна етничка заједница.

Досељавање Украјинаца из Босне у Војводину, руковођено тражењем бољих услова за живот, било је веома интензивно педесетих и шездесетих година прошлог века. Иако је досељавање било појединачно и неорганизовано, досељен је велики број, тако да у Војводини настаје евидентна украјинска дијаспора. По пописима после Другог светског рата, а и раније, није било могуће установити број Украјинаца у Војводини. Украјинска национална мањина није била посебно исказана, него је сврставана под заједничким називом „Русини, Рутени, Украјинци, Малоруси” или према верској припадности. Ови подаци нису давали верну слику о броју Украјинаца и доводили су у недоумицу кориснике ових података. Тек по пописима после 1971. године Украјинци добијају статус националности и имају своју „рубрику” у пописним листама.

По попису становништва из 2002. године у Србији је пописано 5354 Украјинаца, а 1991. године 4957, што представља повећање од 8%. Међутим, овај показатељ само привидно указује на повећање укупног броја. У ствари, грађани су се, од једног до другог пописа, различито изјашњавали на питање о националној припадности. У суштини, од 1971. године укупан број Украјинаца у Србији је смањен за око 10%.

У Војводини живи 4635 или 87% од укупног броја Украјинаца у Србији. У другим деловима Србије живи свега око 750 Украјинаца, а од тога 60% у Београду. До које мере је миграција у Војводину била неорганизована и стихијна најбоље се види по томе да Украјинци и данас живе у свим општинама у Војводини и у чак преко 200 насељених места.

Током времена, долази до груписања украјинског живља. У општинама Кула, Врбас, Сремска Митровица, Нови Сад и Инђија живи око 85% свих Украјинаца у Војводини. Најбројнија популација је у општинама Кула (око 1500), затим Врбас (око 1000), Сремска Митровица (око 600), Нови Сад и Инђија (око 450) житеља и тако даље. Оваква груписаност би се могла позитивно оценити. Међутим, детаљнија анализа показује другачију слику. И у овим општинама Украјинци живе у педесетак насељених места, која су често међусобно удаљена и по 20 километара.

Данашњи положај Украјинаца у Србији.

Подела СФР Југославије на три суверене државе: Босну и Херцеговину, Србију и Хрватску, још више је разбила хомогеност украјинске националне заједнице. Поред тога, честе сеобе и промене места боравка, мали број породица у једном месту, претапање у православну или католичку веру, велики број мешовитих бракова, непостојање школа на матерњем језику, мали број културно-уметничких друштава и друго, разлози су што трећа, а поготово наредне генерације Украјинаца, рођених у бившој Југославији или Војводини, не говори матерњим језиком. Заборављањем матерњег језика одумири и свест о припадности својој националној заједници. У овим околностима је значајно угрожено и доведено у питање очување националног идентитета Украјинаца у Србији.

Треба указати и на мали број високообразоване хуманистичке интелигенције, која би могла деловати у областима друштвене делатности (образовање, култура, уметност, информисање). Управо у овим областима се најнепосредније утиче на одржавање и неговање националног идентитета.

Шездесетих и седамдесетих година прошлог века Украјинци се активније укључују у обнављање и неговање националног и верског живота. Вера и црква су и даље окосница очувања националног идентитета. Разумљиво је да су и сада приоритетне потребе биле оснивање украјинских Грко-католичких парохија и изградња цркава. У зависности од активног односа свештеника, брже или спорије, око цркве се окуљају људи и обнавља духовни живот.

Знање матерњег језика и образовање на свом језику је основно мерило очувања националног идентитета. У условима када Украјинци живе у великом броју места и малог броја деце школског узраста у појединим местима, није лако организовати школу и окупити потребан број полазника. Ипак, значајан напредак учињен је увођењем факултативног учења украјинског језика са елементима националне културе. Прва одељења су почела са радом у две основне школе у Кули, затим Врбасу, а касније у Новом Саду, Будисави, Сремској Митровици, Савином Селу и Инђији. За сада ова одељења раде по два часа недељно.

Нови облик окупљања омладине, учења матерњег језика и буђења националне свести је Летња школа украјинистике „Просвета”. Такав облик учења може да окупи полазнике и из најмањх средина. Школе се одржавају у камповима који се организују у Војводини и у Украјини. Захваљујући осмишљеном програму, доследним извођењем наставе, добром васпитачком и наставном кадру, Школа је добила признање и високу оцену стручњака.

Историјска традиција, морал, обичаји, језик, књижевност и уметност су вредности које обележавају сваку националну културу. Поставља се питање како, у условима малобројне националне заједнице, сачувати ове вредности. Један од могућих облика су културно-уметничка и културно-просветна друштва. У том смислу друштва, КУД „Иван Сењук” из Куле (осн.1981), КПД

„Карпати” из Врбаса (осн.1990), УКУД „Кобзар” из Новог Сада (осн.2001), ДНУК „Коломејка” из Сремске Митровице (осн. 2003) и КУД „Калина” из Инђије (осн.2005), имају изузетну улогу и значај. Истина, ова друштва немају професионалних кореографа, редитеља, диригената, сценариста и друго, па је разумљиво да је обим делатности веома узак, а уметнички ниво скроман.

Најважније и најмасовније културне манифестације Украјинаца у Србији су Фестивал украјинске културе „Калина” који је основан и први пут одржан 2004 године и Фестивал украјинског дечијег стваралаштва „Веселка” који се одржава у Кули, основан је 2010. године. Оснивач оба фестивала је Национални савет украјинске националне мањине Републике Србије. Важније културне манифестације су: Дани Тараса Шевченка, Дани Ивана Франка, Помен жртвама Холодомора у Украјини 1392-1933 године, Помен палим борцима Трећег Украјинског фронта, Украјинске забавне вечери – балови, организовање књижевних вечери и изложби, као и програми посвећени великим црквеним празницима.

Јавно информисање на украјинском језику је скромно. Истина, уведене су једносатне недељне емисије на Радио Врбас (од 1990 год.), Радио Кула (од 2003 год.), Радио Инђија (од 2005 год.) и Радио Нови Сад (од 1992 год.). Данас Радио Нови Сад емитује програм на украјинском језику свакодневно. Од 2002 год. на Телевизији Војводине уведена је полчасовна емисија на украјинском језику месечно, а од 2008 год. емитују се полчасовна емисија „Украјинска панорама” недељом послеподне са две репризе радним даном. Према неким оценама, ове емисије не задовољавају стварне потребе гледалаца и слушалаца по квалитету, времену трајања и терминима.

Друштво за украјински језик, књижевност и културу „Просвита”, основано 1989. године у почетној фази свог деловања одиграло је позитивну улогу у буђењу и неговању националне свести Украјинаца. Од 1996. године Друштво издаје часопис „Украјинске слово”. Покренуло је и организовало Летње школе украјинистике „Просвита“ у Војводини и Украјини. Први пут у историји Друштво је организовало масовну посету Спомен гробљу, код Сомбора, погинулим борцима Трећег украјинског фронта у Другом светском рату. И поред постигнутог, може се оценити да Друштво „Просвита” није довољно учинило на образовању сопствених кадрова и подстицању талентоване омладине за школовање на факултетима хуманистичког смера у Украјини.

Априла 2005. године Национални савет Украјинаца оснива Новинско-издавачку установу „Ридне слово“, која од јула 2005. године издаје истоимени месечник на украјинском језику „Ридне слово“, од децембра 2006 годишњак „Календар Ридног слова“ и од октобра 2007 године дечији часопис „Соловејко“ који излази 10 пута годишње. Објављено је већ и неколико публикација и књига на украјинском језику.

